

4. “Mi stvaramo svijet u našem umu”: konstruktivističko učenje u okviru odgoja i obrazovanja za demokratsko građanstvo i ljudska prava¹⁶

Dok čitamo priču iz knjige, u glavi stvaramo nešto poput filma. Dodajemo detalje i scene koje autor nagoviješta ili izostavlja, možda čak i zamišljamo lica određenih likova. Neka djela na našu maštu ostavljaju toliko snažan utisak da smo uvelike razočarani ako ikad pogledamo “stvarni” film utemeljen na toj priči. Naša je mašta proizvela znatno bolji, jedinstven i neponovljiv, jer mašta svakog čitatelja stvara drugačiji “film”.

Ovo je samo jedan primjer naše sposobnosti “stvaranja svijeta u našem umu”. Svijet u kojem živimo je svijet kakvog ga spoznajemo – sačinjen od slika, iskustava, ideja i mišljenja koja mi o njemu stvaramo. Dok uče, ljudi žele shvatiti smisao onog što čitaju ili čuju – žele to razumjeti. Jedan znanstvenik je ljudski mozak okarakterizirao kao “stroj u potrazi za značenjem”. Stvari koje nemaju smisla trebaju se na neki način dovesti u red. Ukoliko neka informacija nedostaje, trebamo je nekako pronaći, ili nagađanjem popuniti prazninu.¹⁷

Nakon određenog iskustva, nastavnici uviđaju da svaki učenik nakon njihova izlaganja prima i pamti drugačiju poruku. Neki učenici će se te iste informacije sjećati i kao odrasli jer je na njih ostavila snažan dojam, drugi će je zaboraviti možda već sljedeće jutro jer je nisu mogli povezati s postojećim znanjem ili sustavom vrijednosti. Iz konstruktivističke perspektive bitno je što se događa u glavi učenika.

Konstruktivizam učenje shvaća kao izrazito individualizirani proces:

- Učenici konstruiraju, reformiraju ili stvaraju strukture značenja. Nova se informacija povezuje s onime što učenik već zna ili razumije.
- Učenici dolaze u razred sa svojim osobnim biografijama i iskustvima te sudjeluju u odgoju i obrazovanju za demokratsko građanstvo i ljudska prava
- Rodna, klasna, dobna i etnička pripadnost, vjersko uvjerenje i druga obilježja identita mogu utjecati na nazore učenika.
- Posjedujemo različite oblike inteligencije koji znatno nadilaze konvencionalno shvaćanje učeničkih sposobnosti.¹⁸
- Ne postoji apsolutni standard osobne ili političke relevantnosti.

Konstruktivističko se učenje može dodatno diferencirati u tri potkategorije, a učitelj/nastavnik igra značajnu ulogu u podržavanju istih.

4.1 Učenici “konstruiraju” značenje – otkrivaju i stvaraju nešto novo

Nastavnici mogu podržati svoje učenike tako da, između ostalog:

- stvaraju razne mogućnosti učenja;
- osmišljavaju izazovne zadatke;
- pružaju nastavu kroz medije i načine koji vode ostvarivanju ciljeva učenja;
- ohrabruju i potiču ueničko samopouzdanje.

¹⁶ Za potpuniju obradu teme, vidi knjigu IV ovog izdanja

¹⁷ Vidi Gollob R. i Krapf P. (urednici) (2008.), odgoj i obrazovanje za demokratsko građanstvo i ljudska prava, Knjiga III, Poglavlje 1, *Stereotipi i predrasude. Što je identitet? Kako ja vidim druge, kako oni vide mene?*, Strasbourg, str. 19-38.

¹⁸ Vidi Teorija višestruke inteligencije Howarda Gardnera.

4.2 Učenici “rekonstruiraju” ono što su naučili – primjenjuju i testiraju naučeno

To je, velikim dijelom, uobičajen proces svakodnevice, no u školskom ga kontekstu ostvaruju nastavnici tako da, između ostalog:

- omogućavaju razmjenu, prezentaciju i diskusiju;
- provode formalno testiranje i procjenjivanje;
- nude ili zahtijevaju rad na portfolio;
- osmišljavaju izazovne zadatke, na primjer projekte.

4.3 Učenici “dekonstruiraju”, ili kritiziraju, vlastite rezultate ili rezultate drugih učenika

Bez ovog elementa kritičkog preispitivanja i testiranja svaki bi proces učenja postao nebitan kako za društvo, tako i za same učenike. U ovom pogledu, učenje posjeduje i društvenu dimenziju.